

« seu collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecunia redimere; sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Sed postquam jus alicui jam acquisitum est, licet injusta impedimenta remove per pecuniam. (2^a, 2^a, quæst. c, art. 2, ad v. — Cf. Schmalzgrueber, n^{is} 134-142. S. Liguori, lib. III, n^{is} 99-105.)

732. — IV° *Quæ sint pœnæ contra simoniacos latæ?*

Jus canonicum irritas decernit omnes pactiones simoniacas; et generatim quasvis conventiones in materia beneficii initas, non assentiente S. Pontifice, pro beneficiorum commutatione, resignatione in favorem, pensionis constitutione, etc. « Pactiones factæ a vobis, ut audivimus, rescribebat Gregorius IX, pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cum in hujusmodi omnis pactio, omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti. » (Cap. *Pactiones*, 8, DE PACTIS.)

Jus canonicum pœnas insuper edixit excommunicationis majoris, suspensionis ab ordine simoniace recepto, nullitatis collationis officii et beneficii, inhabilitatis ad quodvis aliud beneficium, in omnes qui simoniam committunt in uno ex tribus casibus præfinitis, nimirum: 1° in collatione vel susceptione ordinum; 2° in adeptione, seu collatione beneficiorum; 3° in ingressu in religionem. (Cap. *Cum detestabile*, 2, DE SIMONIA, Extrav. comm.) Quo melius explicetur quousque pretendantur illæ sanctiones canonicæ, nonnulla animadvertere oportet.

1° Excommunicatio et suspensio irrogatæ simoniacis sunt reservatæ Sanctæ Sedi, excepto tamen casu periculi proximi et articuli mortis. (Const. *Cum detestabile*.)

2° Collatio, et quævis provisio officii simoniace facta, declaratur irrita, in ipso etiam casu quo provisor conscius non fuerit simoniæ, nisi tamen extranei id malitiose fecissent *in illius dispendium*, ut dicitur in cap. *Nobis fuit*, 27, DE SIMONIA. Quod ad professionem religionis simoniace factam attinet, « esse

« validam omnes pro indubitato habent, ait Suarez, ... quia « licet hæc professio potuerit irritari per Ecclesiam, factum non est, nec invenitur, nec fuisset expediens. » (De *Simoniam*, cap. LVII, n° 7.) Religiosus jubetur, in pœnam delicti, transire ad religionem strictiorem, quam tamen pœnam non patitur, nisi intervenerit sententia judicis, ut explicat Suarez in eodem loco.

3° Revalidatio collationis beneficii, quæ irrita fuit ob simoniam, et condonatio fructuum beneficii, reservantur S. Pontifici: sequitur ex eodem textu juris, in quo declaratur male provisum non posse aliquam dispensationem super hac re obtinere ab Episcopo. (Cap. *Si alicujus*, 59, DE ELECTIONE.)

4° Provisus simoniace non solum est inhabilis ad adipiscendum de novo idem beneficium quod per simoniam obtinuit; quinimo declaratur inhabilis ad alia quævis obtinenda, de illo siquidem S. Pius V, Const. *Cum primum*, statuit: « illis (dignitatibus et beneficiis simoniace receptis) sit ipso jure privatus, et perpetuo sit inhabilis ad ea et quæcumque alia beneficia ecclesiastica obtinenda. » Hæc verba *ipso jure*, si sensu obvio interpretemur, statuunt inhabilitatem incurri ipso facto, ante sententiam condemnatoriam, eodem prorsus modo ac privationem beneficii simoniace recepti. Plures tamen arbitrantur illam pœnam, quoad hunc effectum non esse usu receptam, « quod mihi etiam ex his quæ intelligere potui est valde verisimile, ait Suarez; quo posito non incurreretur illa pœna, saltem ante sententiam declaratoriam, etiamsi aliæ incurrantur; quia potest consuetudo derogare uni parti legis, et non aliis... Inhabilitas ad omnia alia beneficia in futurum acquirenda omnino nova est, et ideo ubi clare non constiterit Constitutionem Pii V esse receptam in priori rigoroso sensu, existimo posse in praxi tuta conscientia servari opinionem Navarri, et non esse necessariam dispensationem ad alia beneficia, quando delictum non est ad forum contentiosum deductum et in eo declaratum. » (De *Simoniam*, cap. LVIII,

n° 11. Ita Pirhing, n° 170; et alii plures qui dicunt Constitutionem memoratam vel non fuisse usu receptam, vel ita sumi in praxi ut non obliget in foro conscientiæ ante sententiam judicis. Reiffenstuel, n° 267. Cf. *Thesaurus de Pœnis, Simonia*, cap. II, n° 7.

5° Constitutiones citatæ ex Decretalium libris, et Pontificum decretis, statuerunt de simonia perpetrata in collatione et in susceptione beneficiorum; quapropter eos non afficiunt qui simoniace conferunt aut suscipiunt functiones delegatas, v. g., officium vicarii, cappellani, et alia hujusmodi quæ non veniunt nomine officii proprie dicti.

6° Pœnæ simoniaci inflicte supponunt simoniam realem consummatam: nemo igitur tenetur se habere vinculis censurarum obstrictum ratione delicti, nisi pactum simoniacum ad executionem realem perduxerit. Judex tamen ecclesiasticus potest pœnas arbitrarias simoniaci irrogare, in delicti coercionem.

An vero simonia realis debeat esse consummata ex alterutra parte, an sufficiat ut consummata fuerit ex una solum parte, non consentiunt canonistæ.

Multi arbitrantur simoniacos pœnas jure statutas incurrere statim ac res spiritualis data est ex promissione pretii temporalis; idque concludunt ex Constitutionibus pontificiis quæ declarant « quod omnes illi, qui simoniace ordinati fuerint, a suoribus sint ordinum executione suspensi...; quod universi... qui quomodolibet dando, vel recipiendo, simoniam commiserint... sententiam excommunicationis incurrant. » (Cap. *Cum detestabile*.) Atqui, simoniace sunt ordinati aut promoti, qui ordines seu beneficia assecuti sunt interveniente promissione pecuniæ.

Plures alii, et fortassis communius, propugnant e contra neminem incurrere pœnas jure statutas, nisi simonia sit completa, tum concessione rei spiritualis, tum solutione pretii temporalis, ex parte saltem. Dicunt canonibus quibus pœna indicitur

supponere simoniam realem esse completam: porro venditio et emptio non complentur nisi tradita re et soluto pretio. Insuper animadvertunt quod cum jura sint ea de re obscura, benigniori interpretatione uti debeamus, ut sit in pœnalibus¹.

Huic opinioni, ob ipsas controversias doctorum ex quibus inducitur dubium juris, stare possumus, admissis tamen nonnullis exceptionibus. Excipi debent qui committunt simoniam ad promovendam electionem S. Pontificis, qui dant pecunias ministris curiæ Romanæ ad assequendas gratias Sedis Apostolicæ, ac demum qui simoniam confidentialem perpetrant: hi omnes pœnas incurrunt, effectu etiam non secuto, modo simonia sit ex una parte completa; quia sic fuit statutum.

753. — V° *Utrum et quatenus actiones, seu collationes simoniace factæ, sint validæ; cui restitui debeat quod fuit simoniace receptum?*

I. « Nihil spirituale simoniace acceptum, præter beneficium, est restituendum, ait sanctus Alph. de Liguori; quia cætera vel restitui non possunt, ut sacramenta, vel non sunt restituenda ante sententiam, cum canones aliud non statuerint. » (Lib. III, n° 115.) Ita communissime canonistæ, quorum doctrinam exponemus, agendo de rebus variis quæ recipi poterunt simoniace.

1° Actiones et functiones sacræ quibus sacramenta atque benedictiones, seu consecrationes, conferuntur, validæ sunt suosque effectus operantur, quamvis presbyter sacrilegium commiserit, hæc simoniace agendo. Alia non sunt irritabilia per Ecclesiam, cum, ex divina ordinatione, validitas ex eo solo pendeat quod adfuerint materia, forma et intentio ministri; alia vero nullibi inveniuntur irritata jure canonico propter simoniam: eadem cæteroquin restitui non posse perspicuum est.

¹ Cf. Reiffenstuel, n°s 235-243. — Schmalzgrueber, n°s 247-250. — S. Alph. de Liguori, lib. III, n° 106.

² Cf. Suarez, qui quæstionem ex professo tractat in cap. LVII, lib. *de Simonia*.

2° Actus jurisdictionis ecclesiasticæ quibus facultates spirituales, et ministeria ad nutum revocabilia, v. g., facultates audiendi confessiones, prædicandi, habendi oratorium privatum, officia vicarii et cappellani, conferuntur, sunt validi. Superior potest ex suo munere hæc conferre; vult reipsa suo jure uti ea conferendo, et collatio non irritatur lege canonica; ergo valide recipiuntur hujusmodi facultates atque officia, non quidem vi contractus simoniaci, sed vi potestatis quæ superiori inest. Non est obligatio ea remittendi seu his renuntiandi, nisi renuntiatio videatur necessaria pœnitenti ut de suo peccato sit sufficienter contritus, et deinceps efficacius removeatur a periculo simoniæ.

3° Valet acquisitio rerum temporalium rebus spiritualibus annexarum quæ sunt propriæ dantis, v. g., calicis, granorum benedictorum, etc.; siquidem ad hujusmodi acquisitionem sufficit utriusque partis, dantis et recipientis, mutuus consensus: unus dominium in re sua transfert, alter acceptat; contractus nullo jure irritatur; quapropter nec res hujusmodi simoniace acceptæ restituendæ sunt. Idem dicendum de reliquiis sanctorum et aliis rebus spiritualibus quæ aliquis habet sub suo dominio.

4° Contractus simoniacus in *materia beneficii* irritatur, ex dictis supra (n° 732); unde sequitur eum qui beneficium ecclesiasticum simoniace assecutus fuerit, teneri illud quam primum resignare. Caput *Ea quæ*, 5 (ex concilio Placentino sub Urbano II, caus. 1, q. 111) latius quidem extenditur: « Quidquid « vel in sacris ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus, vel data, « vel promissa pecunia acquisitum est, nos irritum esse et nul- « las unquam vires habere censemus; » cum vero statutum illud in concilio non œcumenico latum, non fuerit Ecclesiæ universali a S. Pontifice indictum; cum aliunde textus juris, subsequentibus temporibus in codice Decretalium inserti, stant solummodo de beneficiis, et ea sit opinio fere communis doctorum nullitatem ipso facto non induci nisi in pactis simo-

niaci quæ ad beneficia referuntur, eandem sententiam ut practice tutam amplecti licet.

5° Quoad pretium, perpendere oportet an *simoniace* solummodo, an simul *injuste* acceptum sit. Si prius, non est obligatio illud restituendi ante sententiam condemnatoriam; siquidem extra casum in quo reus condemnatur in pœnam delicti ad reddendum pretium solutum, obligatio restituendi procedit ex violatione justitiæ commutativæ. Hinc qui vendidit sacrum chrisma, oleum benedictum, rosarium, item prælatus regularis qui suscepit pecuniam pro admissione alicujus in monasterium... non tenetur ad restitutionem pretii, modo pretium acceptum non excedat æstimationem rei temporalis quæ data fuit. Si posterius, pretium restitui debet ante sententiam judicis, quia violata fuit justitia commutativa: unde sequitur restituendum fore quidquid acceptum est pro re mere spirituali, pro collatione beneficii ecclesiastici, pro exercitio jurisdictionis, quoties nullus adest titulus extrinsecus¹.

II. Cui restituendum sit pretium simoniace receptum, expendi potest jure naturali et canonico.

1° *Jure naturali* restitutio illi fieri debet qui pretium solvit. Vel enim frustratur re spirituali ad quam obtinendam pretium dedit, vel illam obtinuit. Si 1°, jus suum non amisit; non enim intendebat dominium suæ pecuniæ in alterum transferre nisi sub conditione ab eodem obtinendi rem spiritualem; ergo si non obtineat, quia pactum irritatur lege canonica, solutam pecuniam potest jure repetere. Si 2° nec etiam jus suum amisit, licet ex hypothese obtinuerit rem spiritualem expetitam, v. g. sacramentum, quia alter recepit pretium sine titulo: erat incapax illud recipiendi titulo commutationis temporalis cum spirituali, obstante divina ordinatione; quod autem sine titulo receptum est, detineri non debet. Ergo, jure naturali pretium simoniace receptum ei restituendum est a quo fuit receptum, nisi

¹ Suarez, de Simonia, cap. LVII, LIX.

ipse condonaverit aut merito præsumatur consentire, ut non fiat restitutio.

2° *Jure canonico* qui pretium solvit privandus est in pœnam delicti re sua, quam dabit Ecclesiæ in qua situm est beneficium, vel impendet in pios usus, prout judex statuerit. Cap. *De hoc*, 11; *Venient*, 19; *Audivimus*, 41, eodem titulo. Jura supponunt intercedere sententiam; unde plures canonistæ tenent simoniacum posse reddere pretium illi a quo receperat, antequam condemnetur ad restituendum Ecclesiæ aut pauperibus. (Cf. Schmalzgrueber, n° 305.)

2° *De sacrilegio.*

734. — I^o *Quid sit sacrilegium et quotuplex distinguatur?*

I. Sacrilegium est violatio rei Deo sacræ, in quo est sacra.

Non committitur sacrilegium quoties res sacra indigne tractatur, sed quando indigne tractatur in eo præcise quo est Deo sacra; quamobrem advertendum est ad quid res sit sanctificata. Religiosus, v. g., sanctificatus est per votum castitatis et idcirco sacrilegii arguetur si castitatem violaverit, fornicando, non vero si mentiatur aut pejeret. Aderit igitur sacrilegium quoties violabitur sanctitas illa primaria quam res directe habet a sua consecratione, et etiam quoties lædetur privilegium eidem rei, jure canonico, annexum in commendationem illius sanctitatis, ut major ei adhibeatur reverentia. Privilegium illud est veluti alia superaddita sanctificatio, qua Ecclesia personam, locum, seu rem e statu communi detrahens voluit, religionis causa.

II. Sacrilegium ratione juris consideratum, dividitur in sacrilegium jure naturali et jure canonico; ratione autem objecti, dividitur in sacrilegium personale, locale et reale.

Sacrilegium *jure naturali* dicitur, quando violatur ea sanctitas quam res, locus vel persona habet a sua prima institutione et consecratione, v. g., si profanentur sacramenta: sacrilegium *jure canonico* erit, si violetur privilegium speciale jure canonico rei attributum: v. g., si percutiatur clericus.

Sacrilegium *personale* committitur, quando quis vim injuriosam clerico, vel religioso, infert, aut corpus voto castitatis sacrum inquinat peccato luxuriæ. Sacrilegium *reale*, quando profanatur res sancta, v. g., evangelium, crux, sacramentum, vel auferitur res in Ecclesia custodita. Dicitur in cap. *Quisquis*, 21, caus. xvi, q. iv: « Sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, sive sacrum de non sacro. » Sacrilegium est *locale*, quando locus sacer polluitur (n° 557). Locum sacrum communius intelligunt oratorium publicum, quod benedictum sit ut in eo sacra mysteria celebrentur.

Sacrilegium est peccatum contra virtutem religionis, quod non admittit levitatem materiæ, si ex contemptu formali procedat; sed potest esse veniale si absit contemptus. In definiendo gradum malitiæ sacrilegii realis, quando abest contemptus, attendere oportet an committatur in res benedictas ut sint materia sacramenti, vel ut proxime ordinentur ad sanctum sacrificium, puta sanctum oleum, sanctum chrisma, altare, calicem; an committatur in res quæ non ita proxime referuntur ad Deum, sed benedictæ sunt ut ad pium usum fidelibus inservantur, ut sunt palmæ, cineres, panis, aqua lustralis. Si prius, sacrilegium includit graviolem irreverentiam contra Deum, et est ex genere suo peccatum mortale quando fit advertenter, quamvis profanator non velit, directa intentione, res sacras inhonorare. Si posterius, non videtur esse peccatum ex genere suo mortale.

735. — II° *Quas pœnas jus canonicum statuerit contra sacrilegos?*

I. Sacrilegium personale, quod committitur inferendo manus violentas in clericum vel monachum, inducit excommunicationem majorem, ex decreto concilii Lateranensis, sess. II: « Si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit quod in clericum vel monachum manus violentas iniecerit, anathematis vinculo subjaceat, et nullus Episcoporum

« eum absolvere præsumat, nisi mortis urgente periculo,
 « donec apostolico conspectui præsentetur, et ejus mandatum
 « suscipiat. »

Bonifacius VIII, cap. *Felicis*, 5, DE PŒNIS, in VI°, et Benedictus XIV, Const. *Pastoralis*, easdem pœnas, aliasque graviores sanxerunt in eos qui Episcopo aut Cardinali vim intulerint.

Canon concilii Lateranensis supponit vim materiale et injustam clerico illatam; quapropter alia quævis injuria, etiam atrox, non dat locum censuræ.

Vis illata debet esse graviter injusta, alioquin non statueretur excommunicatio major in percussorem clerici. Lex igitur non applicatur ad varios casus in quibus ob causam qualemcumque commissum non fuit peccatum mortale; v. g., si vis inferatur ad repellendam aggressionem injustam, si ignoretur conditio clerici qui vestem laicalem gerebat, etc., etc.

Canone tutantur, non solum clerici sacris ordinibus initiati et monachi professi, sed et clerici in minoribus, vel etiam sola tonsura clerico cooptati, et novitii ordinum regularium. (Cap. *Religioso*, 21, DE SENTENTIA EXCOMM., in VI°.)

Excommunicatio, lata canone *Si quis*, reservatur Summo Pontifici, excepto tamen si non enormem, sed modicam et levem injuriam percussor clerico irrogaverit, ut dicitur in cap. *Pervenit*, 17, DE SENT. EXCOMM. Ad hujus decretalis intelligentiam, canonistæ distinguunt percussorem *enormem*, *gravem* et *levem* pro diverso gradu quo clericus læsus fuerit¹. Supponunt percussorem, quam *levem* appellant comparatione ad percussiones graviores, afferre tamen gravem injuriam et importare peccatum mortale; alioquin non daret locum excommunicationi majori, et concludunt ex cap. *Pervenit*, Episcopum posse in eo

¹ Cf. Pirhing, in tit. XXXIX. lib. V, n° 57-58. — GIRALDI, *Expositio juris pontificii*, I^a part., sect. DCCCXIX. Distinctio percussoris *gravis* et *enormis* non videtur multum prodesse in praxi, cum utraque sit reservata S. Pontifici, et non ita facile una ab altera seceratur.

casu absolutionem dare. — Videtur excipi etiam posse ex consuetudine, non quidem generali sed in nonnullis provinciis ac præsertim nostris inducta, casum percussoris clerici in ordinibus minoribus constituti.

II. Sacrilegium locale quod committitur effractione et spoliatione Ecclesiarum, inducit excommunicationem majorem. (Cap. *Conquesti*, 22, eod. tit.) Jura statuunt de casu in quo ædes sacra spoliatur cum effractione; quapropter sacrilegus usurpator non luit pœnas canone statutas nisi violenter, vel parietem fodiendo, vel fenestras aut tectum frangendo, vel ostia clausa perrumpendo, templum ingrediatur, et aliquid ibidem furetur, seu grave damnum inferat.

Legislator pœnas insuper statuit in eos qui sacras ædes incendunt, aut quovis alio modo sacrilege destruunt, vel in iisdem actus profanos, specialiter ibi fieri vetitos, ludos theatrales, spectacula profana, actus forenses in causis præsertim criminalibus, facere præsumunt, et tandem qui immunitatem asyli sacris ædibus jure attributam violant; de quo canones reperiuntur in causa XVII, quæst. IV, et in titulo Decretalium DE IMMUNITATE ECCLESJARUM, a quibus referendis, brevitatis causa, abstinemus.

Sacrilegium locale quo polluitur Ecclesia, inducit ejusdem Ecclesiæ interdictum, donec locus reconcilietur (n° 558).

III. Sacrilegium reale quod committitur furto rerum sacrarum, aut etiam rerum profanarum depositarum in loco sacro, mulctabatur olim variis pœnis, quas legere est in canonibus causæ mox citatæ XVII, præsertim in cap. *Quisquis*. Concilium Tridentinum edixit ut si quis clericorum, vel laicorum, alicujus Ecclesiæ, Montium pietatis, aliorumve locorum piorum, jurisdictiones, bona, census ac jura, quæ in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se, vel per alios, in proprios usus convertere, et usurpare præsumperit, « is ana-
 « themati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res,
 « jura, fructus et redditus quos occupaverit, vel qui ad eum

« quomodocumque etiam ex donatione suppositæ personæ per-
 « venerint, Ecclesiæ ejusque administratori sive beneficiato,
 « integre restituerit; ac deinde a R. Pontifice absolutionem
 « obtinuerit... Clericus vero qui nefandæ fraudis et usurpationis
 « hujusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem pœnis
 « subiaceat; necnon quibuscumque beneficiis privatus sit, et
 « ad quæcumque alia beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum
 « Ordinum executione, etiam post integram satisfactionem et
 « absolutionem, sui Ordinarii arbitrio suspendatur.» (Sess. xxii,
 cap. xi, de *Reform.*¹.)

736. — III° Quas pœnas jus canonicum statuerit in eos
 qui injurias inferunt Ordinibus religiosis?

Ecclesia quæ personam clericorum et monachorum contra
 injuriosam percussione tutam esse voluit, præcavere etiam
 studuit ne ipsismet Ordinibus religiosis injuria inferretur. Hæc
 idecirco inter cætera statuit :

1° Qui libellis famosis, seu cantilenis, injuriose insequuntur
 religiosos Ordinis sancti Francisci et sancti Dominici; item qui
 institutum Societatis Jesu impugnant, incidunt in excommuni-
 cationem majorem reservatam Summo Pontifici. Ita quoad So-
 cietatem Jesu statuit Gregorius XIII, Const. *Ascendente Domino*.
 Injuriis seu maledictis insectari instituta religiosa quæ Ecclesia
 approbavit atque suo patricinio tutatur, est certe gravis injuria
 in ipsamet Ecclesiam.

2° Qui impediunt regulares Ordinum Mendicantium ne ele-
 mosynas expostulent aut recipiant, excommunicantur, si sint
 inferiores Episcopis; Episcopi vero, si admoniti retractare prohi-
 bitiones a se factas in detrimentum regularium recusent,
 interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ et suspensi sunt a regimine
 et administratione suæ diocesis. Const. Sixti IV, *Sacri*, an. 1479.

¹ Constitutiones speciales editæ sunt quibus vetatur sub pœna excom-
 municationis ablatio reliquiarum, statuarum, marmorum e cryptis vel ex
 Ecclesiis urbis Romæ, et interdicto subjiuntur Ecclesiæ quibus hæc furtive
 sublata applicantur, donec restituta fuerint. Cf. Thesaurum, de *Pœnis*,
 II^a part., cap. i, de *Reliquiis*.

Pœnas edictas non incurrunt nisi qui ex malitia, ex pravo uti-
 que affectu contra ordinem religiosum, ita agunt; non vero
 qui obstant ne nonnulli regulares suo statu, suove ministerio
 abutantur eleemosynas a fidelibus præpostere postulando in de-
 trimentum aliorum Ordinum, cleri sæcularis, vel familiarum.

3° Qui usurpant jurisdictionem in regulares exemptos, im-
 mediate subjectos Sanctæ Sedi, incurrunt excommunicationem
 majorem, latam a concilio Tridentino contra omnes invadentes
 aliorum jurisdictionem.

3° De *divinatione, sortilegio et magia*¹.

737. — I^o Quid sint *divinatio, sortilegium et magia*?

I. *Divinatio* est investigatio occultorum, ope dæmonis ex-
 presse aut implicite invocati. — Multiplicem modum quo homi-
 nes, præter media naturalia, res occultas præteritas aut præsen-
 tes detegere et futura conjectare enixi sunt, exponit cap. *Igitur*
genus divinationis, 1, quæst. 3, caus. xxvi, auguria nempe,
 aruspicia, necromantiam, etc., etc. Intervenit pactum expres-
 sum cum dæmone, si homo habeat voluntatem explicitam aliquid
 sciendi a dæmone: est autem pactum implicitum, si ad cogni-
 tionem rerum occultarum adhibeat medium quod nec suamet
 natura, nec Dei institutione, has res significare possit; tunc
 enim, cum rerum occultarum cognitio non a natura, nec a Deo
 speretur, implicite saltem exquiritur a dæmone.

Sortilegium sæpius accipitur pro investigatione rei occultæ
 per sortes divinatorias, ut si adhibeantur sortes ad detegendum
 quis sit auctor, v. g., furti, homicidii, etc. et non differt a su-
 perstitiosa divinatione, de qua modo dicebamus. Aliquando au-
 tem accipitur sensu generaliori pro usu sortium, et designat,
 1° praxim assuetam utendi sortibus in casu juris indivisi, aut
 dubii, pluribus competentis, quibus determinetur partitio rei
 in plures, vel uni ejusdem rei attributio; 2° praxim olim iden-

¹ Canonistæ disserunt de peccatis contra virtutem religionis, in suis
 commentariis tituli XXI DE SORTILEGIS. Cf. CAUSAM XXVI decreti Gratiani. —
 Delrio, *Disquisitiones magicæ*.

tidem adhibitam utendi sortibus, postulando a Deo occultæ veritatis manifestationem, vel ancipitis concilii directionem, ut v. g., factum est in electione sancti Matthiæ loco Judæ proditoris.

Usus sortium priori modo est licitus, quoties est verum dubium, et illi qui sortiuntur inter se jus æquale habent; est quippe medium naturale removendi lites et finem controversiæ imponendi. Non expectatur a dæmone sortis exitus, sed divinæ potius providentiæ committitur. — Usus sortium posteriori modo illicitus est, extra casum quo fit instinctu Dei, vel urgente necessitate in qua non aliter investigari potest divina voluntas. Ratio est quod, seposita divina inspiratione, sortilegium sit quædam tentatio Dei, et sortientes periculo deceptionis exponit, Deo ita permittente.

Magia est ratio producendi ope dæmonis effectus stupendos qui excedunt vires naturales, saltem quoad modum quo obtinentur.

Aliquando magia fit ad ostentationem, vel ad bonum aliquod sibi aut alteri procurandum; aliquando e contra ut malum alicui inferatur, et tunc vocatur maleficium.

II. Ad theologos remittimus quæstiones de possibilitate, realitate, signis divinationis et magiæ, de quo in tractatu de *Virtute religionis* agunt. Hic solum memorabimus Encyclicam quam S. Congregatio Inquisitionis ad omnes Episcopos direxit an. 1856 adversus magnetismi abusum. Sacra Congregatio non condemnat praxim magnetismi in qua, remota omni dæmonis invocatione, adhiberentur solummodo media physica ad finem honestum; verum animadvertit « compertum esse novum quoddam superstitionis genus invehi ex phænomenis magneticis, « quibus haud scientiis physicis enucleandis, ut par esset, sed « decipiendis ac seducendis hominibus student neoterici plures, « rati posse occulta ac futura detegi magnetismi arte, vel præstigio, præsertim ope muliercularum, quæ unice a magnetisatoris nutu pendent... » Hæc deinde subjungit: « Adeo crevit

« malitia hominum, ut neglecto licito studio scientiæ, potius
« curiosa sectantes, ariolandi, divinandive principium quoddam
« se nactus glorientur. Hinc *somnambulismi* et *claræ intuitio-*
« *nis*, uti vocant, præstigiis, illæ mulierculæ invisibilia quæque
« conspicerere esflutiunt, ac de ipsa religione sermones instituere,
« animas mortuorum invocare, responsa accipere, ignota et
« longinqua detegere, aliaque id genus superstitiosa exercere,
« ausu temerario præsumunt... In hisce omnibus, quacumque
« demum arte utantur, vel illusionem, cum ordinentur media
« physica ad effectus non naturales, reperitur deceptio omnino
« illicita et hæreticalis, et scandalum contra honestatem mo-
« rum. »

Suprema igitur Inquisitio improbat magnetismum modo indicato adhibitum, tamquam nefas religioni et civili societati infestissimum, ac simul Episcopos hortatur ut omnem curam impendant, quæ paternæ charitatis monitis, quæ severis objurcationibus, quæ demum juris remediis adhibitis, prout attentis locorum, personarum, temporumque adjunctis, expedire judicaverint, ad hujusmodi magnetismi abusum reprimendos et evellendos.

Quæ de *Spiritismo* præsentis ætatis narrantur, iisdem causis explicari debent, nihilque differunt a veteri magia, nisi verbis, seu denominatione, specieque fallaci vanæ philosophiæ.

Fideles, ipsique clerici exinde colligent quam circumspecte in hac materia agendum sit, ne, curiosa præter fas sectando, decipiantur diabolica superstitione¹.

738. — II° *Quid jus canonicum statuerit circa divinationem, sortilegium et magiam?*

1° Canones severe prohibent omne genus divinationum (cap. *In tabulis*, 1, *Ex tuarum tenore*, DE SORTILEGIIS). Constitutionibus SS. Pontificum Leonis X, Sixti V, Benedicti XIV, indi-

¹ Cf. quæ notavimus de magnetismo et de *tabulis circulatoriis* in libro Gallico sermone exarato: *Cours d'instruction religieuse, ou Exposition de la doctrine catholique*, tom. III, leçon IX, pag. 173-186, 3e édit., an. 1859.

citur Episcopis et aliis superioribus ut procedant contra illos omnes, tam clericos quam laicos, qui vanas, fallaces et perniciosas divinationi artes *exercent, profitentur* aut *discunt*, quive hujusmodi illicitas divinationes, sortilegia, superstitiones *faciunt* aut *in eis se quomodolibet intromittunt*; et in illos severius pœnis canonicis, et aliis eorum arbitrio, animadvertant. Clerici qui culpabiles inventi fuerint, infamia notabuntur arbitrio superioris; et si non destiterint, deponi debent, beneficiisque et officiis ecclesiasticis privari¹.

2° Jus canonicum prohibuit ne sortes adhibeantur in electionibus ad prælaturas, dignitates et beneficia ecclesiastica. Sor-
« tis usum in electionibus perpetua prohibitione damnantes, » ait Honorius III, cap. *Ecclesia*, 5, cod. tit. Electio fieri debet ratione duce, attendendo ad capacitatem et merita personarum, non vero casui subjiciendo: etiamsi sors non mitteretur nisi inter personas dignas determinatas, electio foret illicita et invalida, quia absolute prohibetur jure canonico². Si electores non concordent, superior potest illis tempus certum præscribere ad eligendum, quo elapso, electio ad ipsum devolvitur.

3° Magi et sortilegi declarantur infames (cap. *Constituimus*, 9, caus. III, q. 5), et insuper afficiuntur censuris ecclesiasticis, pro ratione delicti. Quinimo iudex ecclesiasticus poterat olim clericos, istius criminis reos, tradere curiæ sæculari.

§ 3. — *Delicta contra virtutem justitiæ.*

Theologi agitant quæstiones de injuriis contra proximum, deque obligationibus ex violato jure proximi ortis, in tractatu *de Jure, justitia et contractibus*. Nobis proinde sufficit indi-

¹ Leo X, bull. *Supernæ* edita in conc. Lateran. 5 maii 1512. Sixtus V, bulla *Cœli et terræ* 5 januarii 1585. Gregorii XV *Omnipotentis Dei*, 20 martii 1623. V. Giraldi, part. I, sect. DCCCLVI.

² Schmalzgrueber in tit. DE SORTILEGIIS, n° 58-45.

care summatim delicta quæ jus canonicum pœnis præstitutis coercere voluit, nimirum: homicidium, sub quo duellum et abortus veniunt, crimen falsi, furtum, rapina et usura.

759. — 1° *Quid jus canonicum statuerit in delicti homicidii reos?*

I. Homicidium est *directe* voluntarium, quando aliquis directe intendit alterius occisionem; *indirecte*, quando ponit actum ex quo sequitur mors alterius, si tamen prævidere debuerit effectum subsecuturum et causam auferre.

Homicidium voluntarium, tametsi indirecte, inducit ipso facto irregularitatem (n° 818). Homicidium directe voluntarium plectitur pœna excommunicationis, quæ est ferendæ sententiæ et inducit infamiam post sententiam declaratoriam: si reus istius sceleris fuerit clericus, privari debet officiis suis et ordinum exercitio, ac deponi. Concilium Agathense duos canones ea de re condidit qui in disciplinam communem transierunt: « Censuimus homicidas et falsos testes a communione ecclesiastica submovendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina « admitta diluerint... Si Episcopus, presbyter aut diaconus, « capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut « falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus in « monasterium detrudatur, et ibi, quamdiu vixerit, laicam « tantummodo communionem accipiat. » (Caus. XXIV, quæst. III, « cap. xx., dist. I, cap. VII.)

Ecclesia sollicitè invigilavit ut omnis occasio homicidii indirecte voluntarii removeatur; quapropter parentes admonet ne parvulos recens natos secum in eodem lecto per noctem detineant, ne forte dormiendo eos opprimant. Dicitur in cap. *Consulvisti*, 20, caus. II, quæst. V: « Monendi sunt et protestandi « parentes ne tam tenellos secum in uno lecto collocent, ne « negligentia qualibet proveniente suffocentur, vel oppriman- « tur; unde ipsi homicidii rei inveniantur... quia si ille qui « conceptum in utero per abortum deleverit, homicida est, « quanto magis qui unius saltem diei puerulum peremerit,